

УДК 007:004.738.5:32.019.57

Війни смислів у сучасному російсько-українському протистоянні в соціальних медіа

The War of Meanings in the Modern Russian-Ukrainian Social Media Confrontation

Проведений аналіз інтернет-дискурсу покликаний виявити способи інфільтрації та трансляції в українському інформаційному просторі ворожих українській ідентичності і держави смислів. Для реалізації дослідження було застосовано метод включеного спостереження; методи опису та соціально-культурної інтерпретації текстів. Одиницями аналізу виступають суб'єктивні значення і почуття, трансльовані в інтернет-просторі.

У дослідженні наголошується на особливостях соціальних медіа як середовища формування та трансляції шаблонів індивідуальної та колективної поведінки, дискурсивних стратегій та інтерпретаційних моделей. Зроблено висновок про те, що вироблення певних моделей інтерпретації та реінтерпретації смислів у повторюваних дискурсивних актах закріплює виявлену в них ідентифікацію, впливаючи на динаміку та зміст суспільної свідомості, а відтак – на процеси формування колективної ідентичності.

Ключові слова: інформаційні війни; смислові війни; консієнтальна війна; соціальні медіа.

The objective of the study is to cover the problem of world outlook aspects in the modern Russian-Ukrainian conflict, to clarify specifics of “semantic wars” as a part of information and hybrid war. The analysis of the Internet discourse has to reveal and determine the ways of infiltration and broadcasting the hostile meanings for the Ukrainian identity and the state in the Ukrainian mass media.

The method of included supervision – the researcher’s participation in the Internet communication of social media for the purpose to identify the discursive situations and texts which are important for the research (the data were collected during 2013-2016), the methods of description and socio-cultural interpretation of texts have been applied in the research. Not the facts and events, but the subjective values and feelings covered in the Internet are the units of the analysis.

The peculiarities of social media as the environment of formation and broadcasting patterns of individual and collective behavior, development of the discursive strategies and interpretative models are highlighted in the research. Development of the certain models of interpretation and reinterpretation of meanings in the discursive acts fixes the identification which was revealed, at the same time influencing dynamics and the content of public consciousness, therefore influencing the process of formation of collective identity.

Keywords: information warfare; semantic war; consiental war; social media.

Вступ. Виклики, що сьогодні постали перед Україною, значним чином мають світоглядний характер. Війною «за душі людей, їхні світогляди та цінності» називає нинішній російсько-український конфлікт історик, директор Національного інституту пам’яті Володимир В’ятрович; «війна за ідентичність» – так визначила його письменниця Оксана Забужко. Сучасні соціокультурні і політичні трансформації – як суспільний запит на системні зміни, так і зусилля, спрямовані на реформування та навпаки – протидію йому різних політичних гравців є, по суті, пошуками відповіді на питання, на якій системі цінностей базуватиметься суспільство і держава в майбутній

Україні. Отже, очевидною є ціннісна складова нав’язаної країні війни, що поряд з бойовими діями містить потужний інформаційний фактор, спрямований, як вказує Є. Бистрицький, на віртуальне знищення світоглядних цінностей супротивника, насамперед екзистенційних можливостей його культури, шляхом маніпуляції усіма можливими медійними засобами [1, 72-73].

У цьому контексті важливою є інформаційна природа як російсько-українського конфлікту, так і внутрішніх проблем, що стали ґрунтом для розгортання російської агресії, та, водночас, поглиблені і загострені нинішнім російсько-українським конфліктом. Відповідно, актуальним ви-

дається виявити та з'ясувати способи інфільтрації та трансляції в українському інформаційному просторі ворожих українській ідентичності і державі смислів, зокрема, заперечення суб'єктності української держави, окремішності українців як народу, відсутності політичної нації та навіть передумов для її існування (див. Прим. 1).

Методи дослідження. Для реалізації дослідження було застосовано метод включеного спостереження – участь дослідника протягом 2013-2016 рр. у інтернет-комунікації соціальних медіа (Twitter, Facebook), що дозволило виявити та проаналізувати значимі дискурсивні ситуації та тексти, що сформували джерельну базу дослідження. Через профілі (сторінки) у соціальних медіа та сформоване навколо них коло комунікаційних зв'язків, що дають можливість читати дописи та брати участь в обговореннях, було змодельовано стрічку новин – інформаційне та інтерактивне наповнення сторінки користувача. Така стрічка новин є унікальною у випадку кожного користувача, оскільки залежить від переліку вподобаних сторінок, списку друзів, кола вподобань друзів та їх активності. Водночас, інтернет-комунікація, представлена у змодельованих стрічках новин, може, на нашу думку, претендувати на репрезентативність, складаючи сукупність публікацій, по-перше, значимих з точки зору досліджуваної теми, по-друге, резонансних у вітчизняному сегменті інтерактивного простору з огляду на охоплення аудиторії та високий рівень взаємодії користувачів навколо них. Так, цитовані далі матеріали обговорення проекту «Моя Україна: Спогади та самотність» на Facebook-строніці Radio Svoboda характеризуються високим рівнем охоплення аудиторії – понад 470 тис. читачів сторінки та взаємодії – допис отримав 11 тис. вподобань, понад 1300 поширень і понад 200 коментарів [3].

Методи опису та соціально-культурної інтерпретації текстів дають змогу працювати як з одиницями аналізу із суб'єктивними значеннями і почуттями, трансльованими в інтернет-просторі, а не фактами і подіями.

Питання означення і виявлення механізмів інформаційних впливів лежить у полі наукових рефлексій різних дослідників, як військових фахівців, так і політологів та медіазнавців, при цьому різноманітність дефініцій, продуктованих для опису аналізованого явища, свідчить не лише про його багатоаспектність і динамічність, а і про відсутність єдиного підходу до наукового осмислення. Застосування методу термінологічного аналізу дає змогу виділити основні підходи до дослідження проблеми.

Результати і обговорення. Очевидно, що ціннісні, світоглядні аспекти протистоянь та інстру-

менталізація комунікації для нанесення шкоди супротивнику є історично зумовленим явищем. Інформаційне протистояння використовувалося в багатьох конфліктах минулого, проте характерне для сучасного етапу використання у воєнному конфлікті невоєнних засобів, зокрема зростання ваги інформаційного чинника, виводить проблему інформаційно-комунікаційної складової сучасних протистоянь на принципово новий рівень.

Отже, набуття сучасними конфліктами нової якості, зокрема з огляду на згаданий вище взаємозв'язок воєнних і невоєнних елементів, описується терміном гібридна війна, що вказує на її змішаний характер і ставить питання дослідження її складників, зокрема й інформаційного [4; 5, 72-73]. Існуючі терміни можуть вказувати на простір розгортання – у випадках, коли йдеться про мережецентричні або мережеві війни [8] та засоби протистояння – тоді досить широко та з різним смисловим навантаженням використовується термін «інформаційні війни».

Так, деякі дослідники термін «інформаційна війна» поряд з американською військовою теорією і практикою використовують у значенні складника збройних конфліктів, спрямованого проти інформаційних систем та інформаційних технологій супротивника, дій, спрямованих на досягнення інформаційної переваги на підтримку національної воєнної стратегії [7, 190]. Водночас поняття «інформаційна війна», або «інформаційно-психологічна» використовується у вужчому значенні, з вказівкою на об'єкт ураження – інформаційне поле, його «забруднення», «засмічення» аж до знищення чи критичного зменшення ефективності апеляції до раціональних аргументів. Перспективним при цьому видається підхід Г. Почепцова, який за об'єктом ураження пропонує розрізняти війну інформаційну та війни смислові: у першому випадку йдеться про формування викривленого інформаційного порядку денного, у другому – викривлення системи переконань людини, де базовою стає інтерпретація [8, 23].

У такому випадку смислові війни можна вважати складовою консциєнтальної війни (лат. *conscientia* – свідомість). Цим терміном, уведеним в ужиток російським фахівцем з теорії свідомості Ю. Громиком, означається війна на ураження свідомості якнайширших мас населення, руйнування способів і форм ідентифікації особистості стосовно фіксованих спільнот, що веде до зміни форм самовизначення і до деперсоналізації, знищення людської здатності довільної ідентифікації, знищення системи установок щодо того, ким людина прагне бути і в рамках якої культурно-історичної традиції [9; 10].

Отже, смислові війни логічно розглядати як складову частину війни консциєнтальної, тим

її елементом, який через смислові інтервенції впливає на моделі трактування і розуміння, відтак – на простір когнітивний, програмуючи цим модель світу реципієнта, що, в свою чергу, визначає характеристики інформаційного простору окремих людей, груп, країн.

Відзначимо, що сьогодні важливою рисою, яка істотно впливає на процеси творення медіаконтенту та відповідного середовища, а також на особливості його сприйняття, є зростання залученості аудиторії в процес виробництва інформації та розвитку нових видів масових комунікацій – соціальних медіа. Характерні для них полілогічність, персоналізованість і відсутність обмежень надають соціальним медіа істотні переваги в розвитку громадянського суспільства, проте одночасно роблять їх полем активного застосування маніпулятивних технологій. І хоча слід визнати, що підвищена маніпулятивність є рисою масмедійного дискурсу в цілому, саме інтернет надає додаткові технологічні, і, в силу специфічних рис комунікації у соціальних медіа, психологічні можливості для маніпуляцій.

Принципово, що у соціальних медіа зростає рівень впливу користувача на вибір потоків інформації – якщо у випадку з традиційними ЗМІ глядачі (читачі, слухачі) мають, за умови дотримання журналістських стандартів, більш або менш виважену картину події, соціальні мережі посилюють феномен вибіркового сприйняття, або, як його називають західні дослідники соціальних медіа, егокастингу, коли людина свідомо чи несвідомо добирає саме ті джерела інформації (людей, медіа), які поділяють або пропагують близькі та комфортні для неї цінності або погляди. Таким чином, утворюються своєрідні захисні кокони, «камери відлуння», в яких користувачі самостійно групуються в невеликі колективи зі схожими поглядами, що уможлиблює перебування людини в зоні інформаційного та емоційного комфорту. Фактично люди, які дотримуються певних політичних поглядів, читають матеріали, що лише підкріплюють їхню віру та ідеї, і ставлять лінки до дописів однодумців [11; 12]. Прорити цей захист мають змогу лише медіа з високим рівнем персоналізації та адаптивності або ж сильний чи неодноразовий «зрив шаблону» – коли реалії життя різко контрастують із картиною, створюваною в групі. Без таких проривів існування «камер відлуння» приводить до того, що в результаті фільтрації новин та інформації, яка не відповідає вже наявним поглядам, думки в суспільстві поляризуються.

Описана специфіка характеризує процес і результат глобального впливу на мислення індивідів через медіа, їх впливу на формування картини світу. Такі особливості сприйняття призводять

до зростання можливостей використання симулякрів – ідеократично спроектованої і сконструйованої реальності, за висловом автора терміна Ж. Бодріяра, «точної копії, оригіналу якого ніколи не існувало» [13, 65].

Розгорнута проти України війна значним чином базується на інформаційних моделях і симулякрах, які не мають ніяких референтів, не ґрунтуються на жодній «реальності», крім їх власної, котра є світом саморефлексивних знаків. Симуляція одночасно стирає будь-яку відмінність між реальним та удаваним (ілюзорним), що в умовах досліджуваної інформаційної війни проти України дає змогу замінити об'єктивні уявлення цільових груп про характер конфлікту тими «інформаційними фантомами», які потрібні агресорів. За своєю природою віртуальними об'єктами, створеними в інформаційному просторі, є такі пропагандистські конструкти, як «Новороссія» (хоча б тому, що історично Донецьк і Луганськ ніколи не входив до регіону, що в Російській імперії описувався цим терміном), «народ Криму» чи «народ Донбасу». Навіть активно використовуваний, у тому числі українськими ЗМІ і політиками, вираз «Юго-Восток Украины», не завжди відповідає суспільно політичним реаліям.

Показовим прикладом «війни пам'ятей та ідентичностей» може вважатися обговорення у соціальних мережах проекту «Моя Україна: Спогади та самотність» (російськомовний варіант проекту має ще промовистішу назву: «Моя Україна: Осознавая себя через память») (див. Прим. 2). Ідеологічна заангажованість подібних проектів виявляється у достатньо високому інтересі російських і проросійських коментаторів, серед головних посилів яких – заперечення факту існування українців у минулому і сучасному, відстоювання ідеї «спільності слов'янських народів», «братства» чи «єдності (єдиності)» українців і росіян. Так, у подібного роду коментарях фотопроект оцінюється як «...очередная жалкая попытка разделить единый русский народ на якобы «украинцев» и «русских»»; просуються тези про те, що «[...] великие укры – плод фантазии историка 90-х годов [...] славяне – один народ. И это главное. А многие украинцы сейчас – непомнящие родства...»; «...мы славяне [...] и не было украинцев отдельно от русичей. Как бы вам этого не хотелось, но в наших телах кровь одного народа. И история у нас общая. И отвечать мы будем вместе. И жить рядом. А с соседями надо дружить» [3].

Характерною рисою цього дискурсу є заперечення (зменшення, нівелювання) чи навіть пряме виправдання репресій, депортацій, Голодомору в ХХ ст., ідея відмови від пам'яті про національні трагедії задля «слов'янської єдності»:

«Голодомор был в Поволжье сильнее, ...но русские это не вспоминают, а евро натовские украинцы вспомнили и используют это для разжигания межнациональной розни»; «Откуда столько злости в украинцах? Их послушать так только их истребляли и голодом морили. И все русские!!! И у власти на Украине русские были? У меня тоже со стороны русских корней репрессированные. С маминной татарской все тоже самое. Но в нашей семье никакой злости. Откуда в вас столько злости, ненависти. Может пора жить настоящим!!» [3].

Для аргументів опонентів наведених вище тез характерна чітка прив'язка до сьогодення, виявлення зв'язку злочинів сталінського тоталітарного режиму з його сучасними ідейними спадкоємцями: «[...] будем фото Катюши выставлять, фото уничтоженных голодомором украинских сел, фото узников ГУЛАГа и депортированных, фото замученных НКВД жертв красной чумы [...] суд [...] обязательно будет, куда войдут и преступления нынешней помойки под названием РФ против человечества в Грузии, Чечне, Молдове, Украине» [3]. Важливою також є вказівка на моральну відповідальність за злочини більшовицького режиму тих політиків і частини російського суспільства, які виправдовують чи прославляють ці злочини: «[...] все просто. Люди ненавидят тех, кто устраивал голодомор, коммунистов, вождей, тоталитарный режим, промывку мозгов [...]. Россия походу единственная страна из бывших советских республик, которая (официально) считает, что развал СССР со всем скотством, которое в нем было, величайшая катастрофа. Единственная страна, которая добровольно возвращается в этот мрак и клеймит тех, кто готов сдохнуть, но не имеет больше вождей, политику партии и тонны лжи, извращение фактов с экранов телевизоров. Именно поэтому к русским такое отношение – добровольные защитники мифов СССР, за которыми скрывались преступления [...]» [3]. Тобто важливою складовою української протидії описаним міфологемам є розуміння та артикулювання того факту, що сучасна російська держава не змінила сутнісних ознак порівняно з радянськими і царськими часами, українська державність суперечить російським національним інтересам і вважається тимчасовим непорозумінням.

У контексті російсько-українських смислових війн російська сторона докладає зусилля не лише до того, щоб нав'язати українцям збереження та модернізацію радянсько-імперських міфологем, як от «братські народи» (у варіаціях «один народ», «русский мир» і под.), паралельно реалізуються спроби протидії ідентичнісним практикам і далеко не тільки на окупованих територіях, де інформаційне поле контролюється з РФ.

З наукової точки зору перспективною пояснювальною моделлю для описаних процесів видається запропонована дослідницею Т. Гундоровою теорія «повторної колонізації», що передбачає відтворення великого імперського нарративу – модернізація ідеологічного проекту «русский мир» та «вирівнювання» території впливу – спроби політичної мобілізації російськомовного населення на всьому пострадянському просторі, зокрема на основі гібридної культурно-ідентичної моделі (російсько-імперсько-радянської) [14]. Цікавими є також висновки А. Астаф'єва про те, що описана російська політика структурно нагадує типовий націєтворчий процес, лише з посиленням штучним адмініструванням з боку влади РФ: задіяна етнокультурна символіка, мова, комунікації, еkleктична та суб'єктивна історична пам'ять. Припущення про можливу самоідентифікацію колишнього так званого «імперського» населення, яке користувалося російською мовою як рідною, але «культурою» цієї ідентичності стали символи радянського минулого, вписуються в логіку сучасних подій: кероване Кремлем «націєтворення» на пострадянському просторі – це спроба сформувати на уламках колишніх радянських республік нову імперську спільноту. Будучи формально розрізненою (державні кордони, громадянство), ця спільнота матиме в осерді російськомовну «перезавантажено»-радянську культуру та міфологію, відповідно, селекційну історичну пам'ять, а в політичному плані перебуватиме в мобілізаційній готовності до реставрації імперії [15; 16].

Отже, в українському випадку маємо справу не просто з ворожою пропагандою, а з тим, що фахівці слушно характеризують як «війну смислів/сенсів» (початок якої можна умовно віднести до 2006-2007 рр.). Унаочненням такої війни може вважатися також символізація пам'яті про Другу світову війну та її чітке протиставлення і навіть антагоністичність у радянському та європейськомуваріантах. Це протиставлення в інтерактивному просторі виявляється у даті відзначення і в інтерпретації події (трагедія і пам'ять чи перемога і гордість), а також у її символізації. Це можна назвати «війною аватарів» (див. Прим. 3) – маків пам'яті та «георгіївських стрічок».

Описані тенденції досить чітко прослідковуються за історичним і світоглядним дискурсом соціальних медіа – і реалізація у мережах ідентичнісних практик, і дискусії навколо них, за нашими спостереженнями, цілком корелюються із світоглядними перевагами, фіксованими соціологічними дослідженнями. В рамках проекту «Започаткування національного діалогу в Україні» було проведено загальнонаціональне соціологічне опитування (див. Прим. 4), що мало на меті вивчити регіональні іміджі у масовій свідо-

мости громадян різних регіонів та перспектив їх розвитку у складі України. Результати цього опитування показують, що насправді українське суспільство не стільки розколоте, скільки характеризується амбівалентною свідомістю. Тобто в Україні не йдеться про існування двох ідентифікацій – української та російської, у більшості регіонів України ми маємо справу з подвійною культурною (українська і російська) ідентифікацією, в частині – з подвійною державною ідентифікацією [17]. Таку амбівалентність можна пояснити і особливостями історичного розвитку, і збігом посттоталітарних і постколоніальних умов розвитку.

Соціальні мережі в умовах війни смислів виступають простором, в якому реалізується стратегія використання та поглиблення згаданої світоглядної амбівалентності українського суспільства. Через соціальні мережі робляться спроби інфільтрувати смисли, спрямовані на заперечення легітимності української держави; її «штучності» як незалежного утворення та, відповідно, природності існування в межах російського проекту. В інтерактивній комунікації використовуються прямі тези про Україну як «failed state» – державу, недостатньо легітимну у зв'язку з розпадом державної влади; «країну 404» – тут використовується алюзія на стандартний код відповіді протоколу HTTP про те, що сервер не може знайти дані згідно із запитом: «помилка 404» або «Not Found» («не знайдено»). Паралельно реалізується підважування легітимності української держави через смисли, що несуть таке заперечення латентно: просування ідеологічного конструкту про «спільну долю (історію)», «один народ, братні народи», що були «посварені» політиками – власними, або жумовними «західними». У першому дискурсі нав'язується ідея «рівної вини»: країна – жертва агресії зрівнюється з агресором, їй нав'язується відповідальність за цю агресію; подібні ідеї розвиваються до тез про війну, «вигідну політикам (олігархам) обох країн» аж до просування конструктів про «злочинну українську владу»; російська агресія з контексту таких тез випадає повністю, або нівелюється як загроза в сприйнятті їх прибічників. У другому випадку, коли педалюється зовнішня відповідальність, згаданий вище прийом перерозподілу вини посилюється мотивом відсутності української суб'єктності (Україна як поле протистояння «великих гравців»). Додатковими трендами інформаційної кампанії Кремля є періодична актуалізація інформаційних приводів «примирення народів» та супутніх їм тез про «розчарування» в Україні Заходу і неминуче повернення України в зону впливу Росії.

Висновки. Отже, притаманна Україні в силу історичних обставин гетерогенність – наявність

регіональних відмінностей у ставленні до історичних подій та постатей, до шляху суспільного розвитку, соціокультурної ідентифікації громадян різних регіонів України, їх ставлення до основних церков в Україні та основних мов спілкування, були перетворені на конфліктогенний фактор – з одного боку, відсутністю на державному рівні цілеспрямованої політики національної єдності та спільного бачення розвитку країни, з іншого – використанням різними політиками наявних відмінностей між регіонами для отримання політичних переваг. Істотно погіршили ситуацію маніпулювання регіональними світоглядами через насадження контroversійних поглядів на минуле і майбутнє країни іззовні, що, на тлі характерної для України проблеми відсутності культури політичного і суспільного діалогу, стало передумовою для використання світоглядної та ідентичної кризи для підважування української державності загалом.

Важливо також відзначити, що крім смислових інтервенцій, інфільтрованих в український інформаційний простір у контексті підготовки нинішньої агресії, важливим аспектом сучасних безпекових досліджень мають стати ті ворожі українській ідентичності і державі смисли, що продукуються вже самим цим конфліктом. Ці дослідження важливі ще на тлі високої ймовірності того, що травматичні для українців воєннополітичні події, педалювання образ і взаємних претензій стануть ґрунтом для використання маніпуляційних технологій, здатних призвести до формування почуття відчуженості і непримиренності в суспільстві, закріплення ліній світоглядних конфліктів і протистоянь на тривалий час. Так, поглибити лінії такого розколу здатні впроваджуватися через засоби масової комунікації, зокрема через соціальні медіа, стереотипи про «карatelів» що підтримували і здійснювали «каральну операцію» проти Донбасу, з одного боку, та «сепарів» і «колаборантів», що масово підтримали і навіть закликали агресора – з іншого. Спроби тотальної семантизації політичних процесів, під час якої одні регіони перетворюються у символи демократії і прогресу, інші – агресивності та дестабілізації чи стають у власних очах уособленням жертви є, на нашу думку, небезпечною, проте, на жаль, цілком реальною перспективою.

У цій ситуації особливого значення набувають інституції – освітні, культурні, наукові, здатні акумулювати, створювати і транслувати через різноманітні канали державотворні смисли, ініціювати ідентичні практики і сприяти досягненню національного консенсусу.

Список літератури

1. *Бистрицький Є.* Проект війни: від ідентичності до насильства / Є. Бистрицький // *Філософська думка*. – 2015. – № 1. – С. 61–74.
2. *Стратегія* національної безпеки України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/287/2015/para7#n7>. – Назва з екрану. – Дата доступу: 19.05.2016.
3. *Radio Svoboda.* Facebook-сторінка. Допис від 28 січня 2015 р. <https://www.facebook.com/radiosvoboda/photos/a.395208537553.179394.177288837553/10152514218482554/?type=1>. – Назва з екрану. – Дата доступу: 19.05.2016.
4. *Hoffman, F. G.* (2009), “Hybrid warfare and challenges”, *Joint Force Quarterly*, Issue 52, pp. 34–39.
5. *Горбулін В.* «Гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу / В. Горбулін // *Стратегічні пріоритети*. – К. : НІСД, 2014. – № 4. – С. 5–12.
6. *Arquilla, J., Ronfeldt, D.* (2001), “Networks and netwars: The Future of Terror, Crime, and Militancy”, *RAND Corporation, Santa Monica*, 380 p.
7. *Требін М. П.* Феномен інформаційної війни у світі, що глобалізується / М. П. Требін // *Вісник Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”*. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія: зб. наук. пр. – Х. : Право, 2013. – №2(16). – С. 188-198.
8. *Почепцов Г.* Сміслові та інформаційні війни / Г. Почепцов // *Інформаційне суспільство*. – 2013. – Вип.18. – С. 21–27.
9. *Палагута В. І.* Самоідентифікація соціального суб’єкта в дискурсивних пространствах: [монографія] / В. І. Палагута. – Дніпропетровськ: «Інновація», 2010. – 440 с.
10. *Колодій А.* Концептуалізація брехні і безсилля правди (можливі шляхи протидії методам «консцієнтальної війни») / А. Колодій // *Агора: Російсько-українські відносини: від травм та конфліктів до примирення та співучасті*. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2015. – Вип. 15. – С. 46–52.
11. *Hargittai, E., Gallo, J., Kane, M.* (2008), “Cross-Ideological Discussions Among Conservative and Liberal Bloggers”, *Public Choice*, vol. 134, pp. 67-86.
12. *Adamic, L., Glance N.* (2005), “The Political Blogosphere and the 2004 U.S. Election: Divided They Blog”, *Proceedings of the 3rd international workshop on Link discovery*, p.36-43.
13. *Бодрийяр Ж.* Фрагменти из книги «Особлазне» / Ж. Бодрийяр // *Иностранная литература*. – 1994. – № 1. – С. 59-66.
14. *Гундорова Т.* «Внутрішня колонізація» – повторна колонізація / Т. Гундорова // *Критика*. – 2011. – ч. 9–10 (167-168). – С. 23–26.
15. *Астаф’єв А. О.* Вплив російської імперської ментальності на соціокультурне відчуження в Україні: шляхи подолання: аналіт. зап. [Електронний ресурс] / А. О. Астаф’єв // *Національний інститут стратегічних досліджень: серія Гуманітарний розвиток*. – № 19. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1821/>. – Назва з екрану. – Дата доступу: 19.05.2016.
16. *Астаф’єв А.* Глобальна культура, безпекова раціональність і соціокультурне відчуження у перехідному суспільстві / А. Астаф’єв // *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. – 2015. – № 3(2). – С. 49-59.
17. *Результати* загальнонаціонального соціологічного опитування, проведеного в рамках проекту «Започаткування національного діалогу в Україні» [Електронний ресурс] // Міжнародний центр перспективних досліджень. – Режим доступу: http://icps.com.ua/asets/uploads/files/national_dialogue/poll_for_regions/00_survey_ukraine_ua.pdf. – Назва з екрану. – Дата доступу: 19.05.2016.

Reference

1. *Bystrytskyi, Ye.* (2015), “Project of war: from identity to violence”, *Filosofska Dumka [Philosophical Thought]*, no. 1, pp. 61-74.
2. “*National security strategy of Ukraine*”, 26 May 2015, *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*. available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/287/2015/para7#n7> (accessed 19 May 2016).
3. *Facebook*, *Radio Svoboda*, January 28 2015, available at: <https://www.facebook.com/radiosvoboda/photos/a.395208537553.179394.177288837553/10152514218482554/?type=1> (accessed 19 May 2016).
4. *Hoffman, F. G.* (2009), “Hybrid warfare and challenges”, *Joint Force Quarterly*, issue 52, pp. 34-39.
5. *Horbulin, V.* (2014), ““Hybrid war” as key instrument of the Russian geostrategy of a revenge”, *Strategichni Priorytety [Strategic Priorities]*, no. 4, pp. 5-12.
6. *Arquilla, J. & Ronfeldt, D.* (2001), “Networks and Netwars: the Future of Terror, Crime, and Militancy”, *RAND Corporation, Santa Monica*, 380 p.
7. *Trebin, M. P.* (2013), “Phenomenon of information war in the globalized world”, *Visnyk Natsionalnoho Universytetu “Iurydychna Akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho [Herald of National University “Yaroslav the Wise Law Academy of Ukraine”]*, no. 2 (16), pp. 188-198.
8. *Pocheptsov, H.* (2013), “Semantic and information wars”, *Informatsiine suspilstvo [Information Society]*, vol. 18, pp. 21-27.
9. *Palahuta, V. I.* (2010), *Self-Identification of a Social Subject in the Discursive Spaces: a Monograph, Innovatsiia, Dnipropetrovsk*, 440 p.
10. *Kolodii, A.* (2015), “Conceptualization of lie and powerlessness of the truth (the possible ways of counteraction to the methods of consciental war)”, *Agora: Russian-Ukrainian Relations: From Trauma and Conflict to Reconciliation and Participation*, *Vydavnychiy dim “Kyiv-Mohyla Academy”*, vol. 15, pp. 46-52.
11. *Hargittai, E., Gallo, J. & Kane, M.* (2008), “Cross-ideological discussions among conservative and liberal bloggers”, *Public Choice*, vol. 134, pp. 67-86.
12. *Adamic, L. & Glance, N.* (2005), “The political blogosphere and the 2004 U.S. election: divided they blog”, *Proceedings of the 3rd International Workshop on Link Discovery*, p.36-43.
13. *Baudrillard, J.* (1994), “Excerpts from the book “On the temptation”, *Inostrannaia Literatura [Foreign Literature]*, vol. 1, pp. 59-66.

14. *Hundorova, T.* (2011), "Internal colonization" – repeated colonization", *Krytyka [Criticism]*, part 9-10 (167–168), pp. 23-26.

15. *Astafiev, A. O.* (2015), "Influence of the Russian imperial mentality on socio-cultural alienations in Ukraine", *National Institute for Strategic Studies*, no. 19, available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/1821> (accessed date: 10.04.2016).

16. *Astafiev, A.* (2015), "Global culture, security policy rationality and sociocultural alienations in transitional

society", *Visnyk Kyivskoho Natsionalnoho Torhovelno-Ekonomichnoho Universytetu [Herald of Kyiv National University of Trade and Economics]*, no. 3 (2), pp. 49-59.

17. *The results of a nationwide poll conducted by the project «Establishing a national dialogue in Ukraine»* (2015), *Mizhnarodnyj centr perspektyvnykh doslidzhenj [International Centre for Policy Studies]*, available at: http://icps.com.ua/assets/uploads/files/national_dialogue/poll_for_regions/00_survey_ukraine_ua.pdf (accessed 19 May 2016).

Примітка

1. Відзначимо, що смисли, охарактеризовані автором як ворожі, корелюють із визначеними Стратегією національної безпеки України загрозами. Стратегія серед агресивних дій Росії, що здійснюються для підриву суспільно-політичної стабільності з метою знищення держави Україна і захоплення її території, визначає дії, спрямовані на підтримку маріонеткових квазідержавних утворень; інформаційно-психологічну війну, приниження української мови і культури, фальшування української історії, формування російськими засобами масової комунікації альтернативної до дійсності викривленої інформаційної картини світу [2].

2. Кореспондент Радіо Свобода, чеська журналістка Дейзі Сінделар відвідала шість українських міст: Київ, Львів, Ужгород, Одесу, Дніпропетровськ і Харків. Чотирнадцять українців поділилися своїми історіями та фотографіями для проекту «Моя Україна». Обговорення проекту на Facebook-сторінці Radio Svoboda засвідчило високий інтерес серед українців до родинної пам'яті: з одного боку, як власне фамільної історії, з іншого – як до фокусу осмислення історії країни і народу через минуле власної родини [3].

3. Аватар – невелике зображення (фотографія або малюнок), що відображається у профілі зареєстрованого користувача форуму, сайту, соцмережі разом з ніком (псевдонімом), покликаний презентувати користувача у комунікації.

4. Дослідження, проведене Фондом «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» спільно з соціологічною службою «Ukrainian Sociology Service» на замовлення Міжнародного центру перспективних досліджень (МЦПД) у рамках проекту «Ініціювання Національного діалогу в Україні» (грудень 2014 р. – січень 2015 р.) [17].

Половинчак Ю. Н.

Войны смыслов в современном российско-украинской противостоянии

Проведенный анализ интернет-дискурса призван выявить способы инфильтрации и трансляции в украинском информационном пространстве вражеских украинской идентичности и государству смыслов. Для реализации исследования был применен метод включенного наблюдения; методы описания и социально-культурной интерпретации текстов. В качестве единиц анализа выступают субъективные значения и чувства, транслируемые в интернет-пространстве.

В исследовании отмечаются особенности социальных медиа как среды формирования и трансляции шаблонов индивидуального и коллективного поведения, дискурсивных стратегий и интерпретационных моделей. Сделан вывод о том, что выработка определенных моделей интерпретации и реинтерпретации смыслов в повторяющихся дискурсивных актах закрепляет проявляемую в них идентификацию, влияя на динамику и содержание общественного сознания, и, таким образом, на процессы формирования коллективной идентичности.

Ключевые слова: информационные войны; смысловые войны; концентрическая война; социальные медиа.

